

Verkiezingen Sudan belangrijk symbool

Nederlands Dagblad, 21 april 2010

Afgelopen week zijn in Sudan meer dan zestien miljoen mensen naar de stembus gegaan. De vaak ongeletterde en straatarme bevolking mocht tegelijkertijd kiezen voor onder meer een president, voor deelstaten, voor het parlement en voor gouverneurs. Deze verkiezingen maken deel uit van een vredesproces. Dit wordt na een zes jaar durende overgangsperiode begin 2011 afgerond met een referendum waarin Zuid-Sudan over de eigen onafhankelijkheid kan beslissen.

Diverse critici en oppositiepartijen betwijfelden de afgelopen weken het nut van de verkiezingen en hebben voor uitstel en zelfs afstel gepleit. Er zijn inderdaad grote vraagtekens te plaatsen bij de mate waarin de verkiezingen eerlijk en vrij waren. Er was sprake van gewelddadige incidenten, intimidatie door veiligheidstroepen, evenals vele problemen bij de uitvoering van de verkiezingen. Het proces was zo complex dat de president van Zuid-Sudan meer dan twintig minuten nodig had om alle stembiljetten in te vullen, terwijl zijn vicepresident drie uur naar het juiste stembureau heeft gezocht. Volgens waarnemers zijn in meer dan 50 procent van de stembureaus klachten ingediend en zijn er wederzijdse beschuldigingen van fraude. Bovendien boycotten een aantal belangrijke oppositiepartijen vooral de presidentsverkiezingen, waardoor de huidige door het Internationale Strafhof gezochte Bashir vrijwel zeker wordt verkozen.

Positief

Het is echter te gemakkelijk om alleen maar op de negatieve aspecten van de verkiezingen in Sudan te wijzen. Er zijn wel degelijk ook positieve kanten:

1. De verkiezingen voorzien in de behoefte van de bevolking om aan het politieke proces deel te nemen. Voor het eerst sinds 1986 mogen de Sudanese hun stem uitbrengen en velen grijpen deze kans met beide handen aan. Vaak staan kiezers al om 6 uur 's ochtends in de rij voor het stemlokaal en zij ervaren het uitbrengen van hun stem als een unieke gebeurtenis. Voor het eerst in lange tijd hebben zij het idee dat gewone burgers iets over de toekomst van hun leiders en land te zeggen hebben. Met name vrouwen maken van deze geboden ruimte bovenmatig veel gebruik.

Debat

2. De verkiezingen maken corruptie en repressie beter zichtbaar en vergroten de ruimte voor maatschappelijk debat hierover. Zowel in de aanloop als tijdens de verkiezingen zijn veel klachten over fraude naar buiten gekomen. Niettemin is het voor het eerst dat deze problemen in de nationale en internationale pers breed worden uitgemeten. De Sudanese overheid komt hiermee niet langer zomaar weg. Dit blijkt wel uit het feit dat de Nationale Kiescommissie moest besluiten de verkiezingen met twee dagen te verlengen om daarmee meer tijd te winnen om de problemen op te lossen.

3. De verkiezingsstrijd biedt een podium aan nieuwe politici. Sommigen van hen zijn oud-strijders van de voormalige rebellenbeweging SPLM, anderen behoren tot reeds bestaande oppositiepartijen en er is zelfs een aantal onafhankelijke kandidaten.

Ondanks de beperkingen op demonstraties, onafhankelijke berichtgeving en daarmee het voeren van campagne, alsook de gedeeltelijke boycot door de oppositie, hoort de bevolking voor het eerst sinds lange tijd de ideeën van politici met een ander geluid. Dit leidt ertoe dat in sommige gebieden de Sudanese politiek voor het eerst in het openbaar wordt besproken.

4. De verkiezingen vergroten de onderhandelingsruimte in het vredesproces. Zonder de deadline van de huidige verkiezingen was het onwaarschijnlijk dat de voormalige rebellenbeweging SPLM en de Sudanese regeringspartij (NCP) eind vorig jaar op vele belangrijke hete hangijzers overeenstemming hadden bereikt. Ook heeft de druk van verkiezingen een bijdrage geleverd aan het voorlopige vredesakkoord tussen de overheid in Khartoum en twee rebellengroepen in Darfur.

Onzeker

De problemen in Sudan blijven uiteraard enorm en de toekomst van het land voorlopig nog bijzonder onzeker. De uitslag van de verkiezingen kan bijvoorbeeld nog het geweld doen oplaaien. Natuurlijk hebben critici gelijk wanneer ze zeggen dat de verkiezingen niet voldoen aan alle democratische standaarden voor eerlijke en vrije verkiezingen. Het is ook moeilijk in te zien hoe door de boycot van de presidentsverkiezingen de keuze voor Bashir ooit als legitiem kan worden beschouwd. Ondanks alles, zijn de verkiezingen echter tot nu toe redelijk rustig verlopen.

Voor een land waar burgeroorlogen de afgelopen 27 jaar hebben geleid tot meer dan twee miljoen doden en vier miljoen vluchtelingen is dit een niet geringe prestatie.

Ondanks alle kanttekeningen zijn de huidige verkiezingen daarom niet zinloos, maar juist van grote politieke en symbolische waarde. Het zijn kleine stapjes in de goede richting en het is onrealistisch te verwachten dit soort landen direct tot volwassen democratieën zijn omgevormd. Door alleen op de gevaren en fouten te wijzen en de verkiezingen als zinloos weg te wuiven, ontnemen we de Sudanese bevolking de hoop op hun allereerste stap op weg naar een nieuwe, hopelijk betere toekomst.

Jeroen de Zeeuw is programmamaverantwoordelijke voor Sudan bij Cordaid; Jaïr van der Lijn is onderzoeker bij Instituut Clingendael.